

Himmleri ihuarst Tartust

Felix Kersten (1898 – 1960)

Dr Felix Kersten, krediteeritud umbes 60.000 juudi elu säästmisega, sündis Eestis, elas Soomes ja Hollandis, kus ta oli koolitatud Hiina arsti poolt terapeutiks. Kersten, mees kuldsete kätega, sai asendamatuks Heinrich Himmlerile, kes kannatas mao spasmide käes.. Aja jooksul sai dr Kersten Himmleri usaldusisikuks ja püüdis teda Hitleri mõju alt eemale "võõrutada." Himmler rääkis Kerstenile oma murest Hitleri tervise üle ja usaldas talle fakti, et Fühörer põeb süüfilist. Kersten püüdis veenda Himmlerit - eemaldada Hitler võimult - sest süfiliitiline on valitsev Saksamaa, kuid Himmler ütles: "Ta ei saa astuda Hitleri vastu, sest ta on kuulekuse vande all ." Aastal 1942 saadeti Himmler Soome, et korraldada 3000 Soome juudi väljaandmist ja - ettekäändel külastada oma uut kodumaad - läks Kersten koos temaga. Himmleri selja taga õpetas ta Soome valitsust, kuidas tulla toime Saksamaa taotlusega. Soome juudid jäid ellu tänu dr Kersteni sekkumisele. Sõja lõpus veenis ta Himmlerit, et too vabastaks mõned tuhanded kinnipeetavad koonduslaagrites. Viimastel sõja päevadel 1945. aastal, kolis Kersten Rootsi, kus ta kohtus Maailma Juudi Kongressi esindajatega, ja tekkis üks veider stseen - Himmler, jõhker lihunik Saksamaalt, konverentsil koos Norbert Masuriga, Juudi Kongressi esindajaga - pommituste all oleval Berliini lennuväljal, kusjuures taustaks olid plahvatused ja kõlarid lõhestasid õhku Goebbelsi kõnega, õnnitledes Hitlerit tema sünnipäeva puhul. Konverentsi tulemusena lasi Himmler välja mitmeid juudi naisi Ravensbruckist ning arutas võimalust viia juudi vangid üle neutraalsesse riiki ilma Hitleri teadmiseta. Walter Šellenbergi abiga, kasutades ära Himmleri hirmusi, veenis Kersten Himmlerit saboteerima Hitleri käsku õhkida kõik hävituslaagrid ja tappa kõik ellujäänud vangid viimastel sõja päevadel. Himmleri käsud olid omakorda saboteeritud tema peaabilise Kaltenbrunneri poolt, kuid vähemalt 60.000 vangi pääsesid .

Alexander Kimel (Encyclopedia Britannica)

Dokumentaalfilm „Satan’s doctor” («Доктор Гимлера») vene keeles:

<https://www.youtube.com/watch?v=SsJuh4bnurA>

http://www.youtube.com/watch?v=1b48W-Fz0eo&feature=player_detailpage inglise keeles (45 minutit 51-st).

<http://vimeo.com/61511904> originaal prantsuse keeles

Heldur Jõgioja

Katkend raamatust

Himmleri Tartust pärit ihuarst
Felix Kersten - mees, kes päästis miljon hinge
Tartu, 2009

Juutide päästmine

Kersten oli päritolult ja väljanägemiselt palju rohkem aarialane kui ta leivaisa Himmler.

Hollandi juurte tõttu oli ta germaani tõugu inimene, mida mitme rahva veri, mis ta soontes voolas, polnud brünetiks, seega siis Himmleri väitel alamrassi tunnustega individiks teinud. Karta on, et see poleks küll midagi muutnud, sest doktorit vajab Himmler ükskõik millisenä nagu õhku. Miks siis aarialane Kersten asus juute päästma, lubades seda teha surmatunnini - nüüd tundub see ülepakutuna, kuid ta ei teadnud ju siis, kaua kestab sõda ja kui pikk on selles põrgukatlas temagi elutee. Kersteni päritolu ja kodakondsus mängisid siin tähtsat rolli.

Eestist lahkus ta lõplikult 1920. aastal 22 - aastasena. Just Eestis sai ta sellise kasvatusena, mis ei võimaldanud tal inimesi rahvuse või usutunnistuse järgi liigitada ja kedagi teistele eelistada.

Vabadussõjas sõdis Eesti poolel palju venelasi ja üle 1000 baltisakslase. Eesti polnud varem rahvusriik nagu pärast Vabadussõda kujunes. Tartus elas sadakonna eri rahvuse liikmeid ja peale eestlaste, sakslaste, venelaste ja teiste toona Baltikumi asustanud rahvaste elas seal suur juudikogukond, arvukalt oli poolakaid, lätlasi, soomlasi, ukrainlasi ja kõiki teisi Tsaari-Venemaa rahvaid türklaste, tatarlaste ja armeenlasteni välja.

Koolis oli pilt sama kirev ja noor Kersten elas ja lävis koolivendade - sõpradega täielikus rahvaste Paabelis, kus nagu Eestis läbi aegade ikka on olnud, hinnati inimest ta töökuse, võimete, edasipüüdlikkuse ja suhtlemisoskuse varal. Rahvus oli üks viimaseid näitajaid, mida suhtlemisel arvestati.

Tartu juudid olid lugupeetud inimesed, nad olid keskmiselt rikkamad ja nõukamad ning kindlasti avatumad ja vabameelsemad kui sakslased, kes end maa peremeesteks pidasid.

Kersteni kodus räägiti hollandi keelt ja nii mõistis ta hiljem ka Hollandi juutidega seal elades lävida, sest sai suurepäraselt jidišist, nüüd juba kadunud Euroopa juutide keelemurdest, aru. Mis puutus venelastesse, siis Jurjevi - Derpti - Tartu elanikud

võitsid selle rahvuse loomupärase lihtsuse läbi, kuna marurahvuslasi ja venestajaid oli haritud vene inimeste hulgas marginaalne vähemus. Pealegi oli lausvenestamine lõppenud, see ei saanudki populaarseks ülikoolilinna haritlaste hulgas, kes pooldasid läänest, eeskätt Prantsusmaalt tulvavat vabaduse ideaali ja huvitusid kogu Euroopas levivast marksistlikust liikumisest. Lihtvenelased ei huvitunud suurriiklikust poliitikast ja ei näidanud kunagi üles oma valitsevat päritolu.

Võib öelda, et toona valitses loomulik internatsionalism sallivuse ja võrdsuse põhimõttel, mida võis mõjutada vaid klassikuuluvus. Ei rikas juut ega venelane saanud endale lubada ülbust lihtrahva suhtes - need olid kliendid, tarbijad, kaaskodanikud ja kaaskannatajad nagu peagi puhkenud I Maailmasõda näitas - Eestist mobiliseeritud 100 000 mehe hulgas olid kõigi tookord seal elanud rahvuste pojad.

1905. ja 1917. aasta revolutsioonid jätsid Baltikumi verise ja laastava jälje. Arutu mõisate põletamine ja tapmine päädis maal möllanud karistussalkade terroriga, 1917. aasta näitas aga, et punaste lubadused maa ja vabaduse osas on fiktsioon. Massimõrvad ja arestid kinnitasid seda.

Nii polnud Kerstenil raske poolt valida - jõuka taluniku pojana, kelle eellased olid olnud ka Luunja mõisas valitsejad, läks ta Soome üksusse ja sõdis Eesti Vabadussõjas eestlaste poolel. Ta oli vapper mees, sai leitnandiks ja vääristati Soome Vabariigi kodaniku staatusega. Rindemehena oli tal sõjasse hoopis teistsugune suhtumine kui Himmleril, kes polnud eales sõjas olnud. Seda vastikum oli Kersteni jaoks arusaamine, et natsid ei erinenud oma verejanu poolest kuigivõrd bolševikest ja jutt juutide kui vaenuliku rahvuse hävitamisest tekitas temas otsese vaenulikkuse sellise vihkamisele rajatud teooria suhtes.

Ta ütles seda korduvalt ka Reichsführerile. Juutide kaitsmise üheks põhjuseks olid kaks Kersteni uut kodumaad, Soome ja Holland. Saksamaal oli ta külaline, kõrge aukandja arst, kuid mitte selle maa kodanik ja nii ei leidnud ta mingit põhjust minna ühe riigi seadustega vastuollu, kus ta ajutiselt viibis. Juudid olid tunnistatud saksa rahva vaenlasteks, kuid meditsiininäinõunik polnud sakslane ei päritolult ega kodakondsuselt. Seega ei saanud ta reeta ei oma riiki, ega rahvast, tegutsedes Reichi vaenlasi abistades.

Hollandi kuningriiki enam polnud ja Soome oli vähemasti formaalselt Saksamaa liitlane, kes juute välja ei andnud hoolimata mitmekordsetest nõudmistest. Soome juudid olid rindel ja pareerisid pärast sõjaaegseid süüdistusi liitlaste vastu sõdimise osas täiesti loogiliselt - *me oleme rikaste vanemate pojad, kes ei taha saada bolševike poolt paljaksröövitud orjadeks nagu meie rahvuskasulased Nõukogude Liidus. Soome on meie kodumaa ja meie kohus oli teda kaitsta. Me pole vastu võtnud ühtki hitlerliku autasu, milles seisneb siis meie süü?*

Seda tähelepanuväärset avaldust pidid aktsepteerima kõik ringkonnad Läänes,

sest antisemitism Venemaal ja selle jätkumine oli samuti teada. Liati oli Stalinil plaanis 1953. aasta märtsis isegi juutide massiküüditamine. Soome ei andnud Saksamaale välja ühtki oma kodanikust juuti. Selle vastu oli nii valitsus kui armee eesotsas Mannerheimiga. Kui meile hakatakse jõumeetoditel survet avaldama, jagame oma juutide saatust, oli Soome rahva seisukoht.

Ka siin oli Kersteni käsi mängus ja seda otseses mõttes – pärast mitut manuaalteraapiaseansi, mis Himmleril võtsid koledad valud, jätkas arst järelejätmatut oma usku pööramist, kusjuures ta toonitas eriliselt Soome rahva arusaama inimeste võrdsusest ja hoiatas juutide väljanõudmisega kaasnevate ähvarduste eest - see kutsuks esile iseteadvate soomlaste saksavaenulikkuse, mis võib olla ettenägematute tagajärgedega kuni riigi väljaastumiseni sõjast separaatlääbirääkimiste teel Venemaaga.

Himmler polnud rumal mees ja mõistis Kersteni argumentide paikapidavust. Soomes püüdis ta küll ka ilma Kerstenita rääkida riigijuhtidega ja veendus kohe, et arstil oli õigus. Seejärel taastati Kersteni vahendaja - ja tõlgi staatus. Sõlmiti ärilisi kokkuleppeid ja Saksamaa loobus juutide väljaandmise mittetäitmisel planeeritavast osalisest Soome majandusblokaadi plaanist.

Hollandis elades oli Kerstenil palju sõpru ja patsiente, kelle hulgast ei puudunud ka mainekad juudid, keda ta hiljem laagritest päästis. Ta toonitas mitu korda, et Holland oli ta kolmas kodumaa, seega ei tunnistanud arst Saksamaad muuks kui elukohaks.

Pärast sõda sai ta järgmiseks kodumaaks hoopis Rootsi, kuigi ta praktiseeris edasi nii Hollandis kui Saksamaal.

Oli veel üks motiiv. Doktor oli usklik inimene ja tundis hästi Vana Testamenti. Ta teadis juutide ajalugu ja mõistis, et tegu oli järjekordse, kõigi aegade suurima genotsiidiga, mida pidi takistama. Ent selles võitluses olid jõud ebavõrdsed. Meditsiininäo vastas seisis meeletult suur, ablas ja verejaneline sõjamasin uskumatute fanaatikutega eesotsas. Arsti arsenalis oli vaid idee neid õnnetuid inimesi aidata, inimlik kavalus ja oskused, mis ta viie aastaga omandas hiinlase Ko käe all, kes tegutses tiibeti ja hiina meditsiini õpetajana Saksamaal. Kersten oli ta parim õpilane, kes päris ka Hiinasse naasnud professor Ko patsiendid. Kuna natsiriigi juhid olid ateistid, puudus neil aukartus jumala ees, küll aga olid nad pähe võtnud vanade germaanlaste austamise ja järgimise idee, kuid need olid olnud sõdurid võitlusväljal, mitte tagalatapjad.

Toon väljavõtte Kersteni päevikust, kus on sellest otseselt juttu.

16. november 1941.a.

Viimaste päevade jooksul olen järjekindlalt püüdnud Himmlerit mõjutada tagasi pöörduma juutide saatust puudutava küsimuse juurde, kuid vastupidiselt kõigile oma

senistele harjumustele kuulas ta mu argumendid ainult vaikides ära. Kord mainis ta lakooniliselt: Teil on õigus, terve rahvaste hävitamine - see pole germaanlaste moodi. Te võite minult nõuda mida tahes, isegi haletsust. Teil pole õigust nõuda organiseeritud nihilismi kaitsmist. See oleks enesetapp.

Alates ajast, mil ma alustasin lootusetut võitlust koletusliku printsiibiga, millele Himmler on end pühendanud, andsin endale lubaduse kasutada ära igat ettesattuvat võimalust päästa juute lootuses, et Himmler teeb kasvõi kuigipalju erandeid. Kuna ta esialgne seisukoht, et juudid tuleb mitte hävitada, vaid "ainult" välja saata (sõna "ainult" on niigi piisavalt jube) on praeguse hetkeni jõus, on teda võimalik veenda tegema maksimaalselt võimaliku arvu erandeid. Eelkõige tunnen ma end samamoodi mõtlevaks, nagu miljonid inimesed kogu maailmas, kes ei saa mitte loota ees ootavate õuduste takistamist või leevendamist kõigi võimalike abinõudega.

See väljavõtte arsti päevikust selgitab kõik. Tal oli võetud enda ja miljonite inimeste ees kohustus ja selle täitmine oli auasi. Kerstenil oli juute päästes suurimaks argumendiks missioonitunne. Rohkem pole õieti vajagi. Kõik muu - kaastunne, rahulolu saavutatu üle, võit kümneid tuhandeid hingi päästes, õiglase inimese oreool sõja lõppedes, mis tõi kuulsust ja au ning hulganisti kõrgeid autasusid, kõik see oli ettevõetuga kaasnev ja päästemissiooni paratamatu tulemus.

Algul Kersten seda ei teadnud. Leidunuks samade võimetega asendus, oleks ta koos oma kaitsealustega hukkunud. Saatus andis talle võimaluse - teist sellist Saksamaal lihtsalt polnud.

Ja lõpuks - Felix Kersten oli arst. See amet eeldas inimeste päästmist ja abistamist, ükskõik, kes nad olid, ükskõik kus, ükskõik milliste vahenditega, lootmata ainelist või moraalselt kasu. See viimane tunnustuse näol inimeste poolt oli täiesti välistatud riigis, kus kodaniku väärastunud arusaam tundis kaasa mõrtsukatele, mitte ohvritele. Keegi poleks teda mõistnud kui asi oleks tulnud avalikuks, kuid tal oli vägev kaitsja - mees, keda vaid tema suutis aidata ja kes teda mingi hinna eest ei saanud kaotada.

Himmler lubas arstil ajutiselt Rootsi lahkuda alles siis, kui mõistis, et tervise hoidmisel pole enam mõtet - peatimuka enda hukkumine oli vaid nädalate küsimus. Ta lahkus Kerstenist pisarsilmil kaotajana. Maailma suurim mõrvasüsteem sai armetult lüüa nähtuselt, mis on pealtnäha relvitu ja tundub uskumatuna, et ta lõputu hävingu ja surma keskel inimsööjalikus sõjapõrgus olemas oli. Selle võitja nimi on humanism.